

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

“INNOVATSION TA‘LIM” KAFEDRASI

“RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLY TA‘LIMNING TRANSFORMATSIYASI”

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANINING
ILMIY MAQOLALAR VA
MA‘RUZA TEZISLARI TO‘PLAMI

2022 yil 18 noyabr

TOSHKENT
“IMZO PRINT MEDIA GROUP”
2022

UO‘K: 378.1. (c52)

KBK: 74.04 (3)

“RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA’LIMNING TRANSFORMATSIYASI”. Respublika ilmiy-amaliy anjumanining ilmiy maqolalar va ma’ruza tezislari to‘plami (2022 yil 18 noyabr). – Tashkent: “Imzo Print Media Group”, 2022. – 372 b.

“Raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta’limning transformatsiyasi” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani to‘plamiga yetakchi olimlar, professor-o‘qituvchilar, katta ilmiy xodim izlanuvchilar, mustaqil tadqiqotchilar va magistrantlarning ilmiy maqolalari va ma’ruza tezislari kiritilgan.

Ushbu to‘plamga kiritilgan ilmiy maqolalar va ma’ruza tezislari respublikamiz oliy ta’lim tizimining transformatsiyasi jarayonida professional ta’limni har tomonlama rivojlantirish mehnat bozori talablari asosida malakali mutaxassislarini tayyorlash bo‘yicha jamlangan tajribalar bilan o‘rtoqlashish, professional ta’limda xalqaro tajriba asosida ta’lim sifatini takomillashtirish va samaradorligini oshirish masalalari batafsil bayon etilgan. Shuningdek, ushbu to‘plamda professional ta’limda xalqaro tajriba asosida ta’lim sifatini ta’minlash, yoshlarni tadbirkorlik ko‘nikmalarini, shaxsiy kompetensiyalarni shakllantirish, amaliyotga alohida urg‘u berish, daromad olishga yo‘naltirish, oliy ta’lim muassasalarini kredit-modul tizimiga o‘tish jarayonlari, talabalarning mustaqil ta’lim olishlari uchun sharoitlarni yaratib berishga qaratilgan ilmiy maqolalar va ma’ruza tezislari jamlangan.

MAS’UL MUHARRIR:

i.f.d., prof. G.K. Abduraxmanova

TAHRIR HAY’ATI:

i.f.d., prof. M.P. Eshov,

p.f.d., prof. M.A. Yuldashev,

p.f.d., prof. M.F. Xakimova,

i.f.n., dots. N.S. Fayzullayeva,

i.f.n., dots. Sh.E. Mamarajabov,

k.o‘q., M.Sh. Qayumova.

TAQRIZCHILAR:

i.f.d., prof. R.X. Karlibayeva,

p.f.d., prof. D. Ximmataliyev.

Mazkur to‘plamga kiritilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlar sanasining to‘g‘riligiga hamda tanqidiy fikr-mulohazalarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

ISBN 978-9943-8159-3-4

© “Imzo Print Media Group” XK, 2022.

<i>Лутфуллаева Н.Х. Шайманова Д.</i>	Таълимни рақамли технологиялар билан уйғунлаштириш	296
<i>Egaton X.U.</i>	Elektron ta'lim muhitida matematika fanini aralash o'qitishning zamonaviy axborot texnologiyalari yordamida takomillashtirish .	299
<i>Artikov M.T.</i>	Ta'lim jarayonini samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	302
<i>Валиев Ш.И.</i>	Рақамли медиа орқали ота-оналарнинг виртуал -педагогик маданиятини ривожлантириш	304
<i>Каютова М.Ш.</i>	Elektron ta'lim muhitida talabalarning axborot ko'nikmalarini shakllantirish usullari.....	307
<i>Kadirova Sh. G'ulomjonova N.</i>	Zamonaviy ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarning roli.....	310
<i>Kosimova D.T.</i>	Elektron ta'lim muhitida ingliz tilinin o'qitishda zamonaviy axborot texnologiyalarining qo'llashning ahamiyati	313
<i>Ҳожиева И. А.</i>	Электрон таълим муҳитида лойиҳа таълим технологияси орқали талабаларни замонавий касбларга тайёрлаш	317
<i>Bekchonova Sh. B.</i>	Fanlar bo'yicha raqamli ko'nikmalarni targ'ib qilish – raqamli dunyoda o'qitish uchun aralash ta'lim.....	320
<i>Наударов С. А.</i>	Gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish	323
<i>Мохитдинова С. А.</i>	Zamonaviy ta'limda informatika fanini o'qitishda masofaviy ta'limning qulayliklari	325
<i>Madyarova M. A.</i>	Kreativlik ta'lim jarayonlarida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari	327
<i>Kobilov A. U., Mallaev R. Q., Rajabov Sh.B., Kungratov I.</i>	Ixtisoslashtirilgan maktablarda informatika o'qituvchisini tayyorlash	331
<i>Xodjayeva N.Sh.</i>	Akademik litseylarda xorijiy tillarni o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish samaradorligi.....	333
<i>Низамов Ф.А.</i>	Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги транспорт таълим ўқитиш тизимида рақамли дарс ўтиш жараёнини ривожлантириш.....	335
<i>Yuldoshev M. N.</i>	Matematika darsida bo'linish alomatlari va ularni o'qitish metodikasi	338
<i>Kuldasheva F, K,</i>	Akademik litseylarda dars jarayonini tashkillashtirishda zamonaviy axborot texnologiyalardan foydalanish ahamiyati	340
<i>Ибрагимова Ш. З.</i>	Таълимни рақамлаштириш даврида чет тилларни ўқитишда коммуникатив компетенциянинг аҳамияти	342
<i>Давронов Н.Р.</i>	Электрон таълим муҳитида аралаш ўқитишни замонавий ахборот коммуникация технологиялари ёрдамида такомиллаштириш	344
<i>Ирматова Д. Б.</i>	Исследование VR/AR-технологии в реальных объектах.....	346
<i>Равшанова М.У.</i>	Рақамли иқтисодиёт: жорий ҳолати ва ривожлантириш истиқболлари.....	349
<i>Kobilov A U., Rajabov Sh.B., Otabayev N. O.</i>	Республикада рақамли иқтисодиётни ривожлантириш тамойиллари	351
<i>Парпиева Р. А.</i>	Таълимда рақамли технологиялардан фойдаланиш истиқболлари	357
<i>Мавлонов О.А</i>	Иқтисод ва молияга оид терминларни ўргатилишининг аҳамияти.....	362
<i>Итотов I.</i>	Teaching economic terminology through interactive techniques..	365
<i>Tursunov K.B.</i>	Eizlarga xorijiy investitsiyalarni jalb etish yondashuvlari tahlili	368
<i>Махмудов А.</i>	Қишлоқ хўжалигини молиявий қўллаб қувватлаш механизмлари	371

EIZLARGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISH YONDASHUVLARI TAHLILI

Annotatsiya: Tezisdagi erkin iqtisodiy zonalarga xorijiy investitsiyalarni jalb etish bo'yicha import o'rini bosuvchi va eksportga yo'naltirilgan an'anaviy model, global qo'shilgan qiymatni ta'minlashga qaratilgan klasterlash siyosati modeli, imij yaratish modeli, innovatsion rivojlanishni ta'minlashga yo'naltirilgan model va hududiy rivojlanishga yo'naltirilgan modellari va yondashuvlarning imkoniyat va xatarlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: marketing, investitsiya, erkin iqtisodiy zona, imij, brend, klaster.

Navoiy erkin iqtisodiy zonasida eksportga yo'naltirilgan to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha faoliyati xalqaro miqyosdagi muvaffaqiyatli zonalar bilan taqqoslaganda eng oddiy modellardan foydalanish yo'nalishi tanlangan. Asosiy e'tibor import o'rini bosuvchi mahsulotlari ishlab chiqarish va ish o'rinlari yaratishga qaratilgan iqtisodiy modeldir. EIZsida xalqaro miqyosda muvaffaqiyatli modelini yaratishning asosiy tamoyillarini ishlab chiqishga ham alohida ahamiyat qaratishni talab etadi. Navoiy erkin iqtisodiy zonasida to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalari jalb etuvchi model yaratish bo'yicha quyidagi ssenariy variantlari taklif etiladi: a) import o'rini bosuvchi va eksportga yo'naltirilgan an'anaviy model; b) global qo'shilgan qiymatni ta'minlashga qaratilgan klasterlash siyosati modeli; v) imij yaratish modeli; g) innovatsion rivojlanishni ta'minlashga yo'naltirilgan model; d) hududiy rivojlanishga yo'naltirilgan model.

Belgilab olingan strategik variantlar bo'yicha Navoiy erkin iqtisodiy hududi uchun mos keluvchi variantlarni xorijiy investorlarni jalb etishdan kutiladigan samara va imkoniyatlarni tavsifi 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval

EIZlarga xorijiy investitsiyalarni jalb etish bo'yicha yondashuvlarning imkoniyat va xatarlari¹

Modellar	Imkoniyatlar	Xatarlar
Eksportga yo'naltirilgan an'anaviy model	Eksportning o'sishi va diversifikatsiyasi; Valyuta tushumining oshishi; Hom-ashyolardan samarali foydalanish	Mahalliy bozorda monopoliyalar o'rnatilishi; Xom-ashyodan ayovsiz foydalanish;
Klasterlash siyosati modeli	Global qiymat zanjirida faol ishtirokni ta'minlanishi; Investorlar bilan teng huquqli kafolatlangan tizim; Chegaralanishni cheklanishi; Modernizatsiya va tarkibiy o'zgarishlarda klaster usulidan foydalanish; Zonalarni hudud uchun rivojlanish katalizatoriga aylantirish; Sanoat siyosatining gorizontaal va vertikal tomonlarini birlashtirgan yaxlit yondashuv;	Globaal bozorda erkin raqobat; Qonunchilik va boshqaruv tizimlari tubdan isloh qilishini lozim; Infratuzilmani to'liq yangilash talab etiladi;

¹ Muallif ishlanmasi

Imij yaratish modeli	Investorlar uchun o'ziga xos motiv shakllanadi; Mahalliy brendlar shakllanadi; Mamlakatning xalqaro investitsion reytingi oshadi;	Uzoq vaqt talab etiladi; Mamlakat imiji bilan bog'liq rivojlanadi; Tarkibiy tuzilmani tubdan qayta tashkil etish lozim
Innovatsion rivojlanish modeli	Innovatsion klasterlar shakllanadi; Hududning investitsiyaviy salohiyatidan to'liq foydalanish imkoniyati; Kadrlarning innovatsion kompetentligi oshib boradi; Yangi resurslar o'zlashtiriladi;	Investitsiya siyosatiga davlatning aralashuvi to'liq cheklanadi;
Hududiy rivojlanishga yo'naltirilgan model	Mintaqaviy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash; Mintaqaviy farqlarni kamaytirish; Mintaqaviy rivojlanish dasturlarini samarali amalga oshirish; Ish o'rinlarini yaratilishi; Kadrlar salohiyatini va innovatsion kompetentligini oshib borishi;	Investitsiya salohiyatidan to'liq foydalanmaslik; Xorijiy investorlarni jalb qilish uchun cheklangan imkoniyatlar; Sanoatni vertikal integratsiyasi

Navoiy EIZsida investitsion loyihalar muayyan vaziyatlardan yoki ochilish imkoniyatlaridan kelib chiqmoqda. EIZlarning investitsiya salohiyatini oshirish uchun butun investitsiyaviy siklini qamrab olgan muvofiqlashtirilgan strategik harakatlar dasturi bilan faol tizimli va maqsadli ilmiy tadqiqotlar zarur.

EIZ samaradorligini baholash o'lchovlari bo'yicha yuqorila taklif etilgan har bir guruhi uchun mutlaq va nisbiy ko'rsatkichlarning rejalashtirilgan qiymatlariga erishishni hisobga olgan holda amalga oshiriladi.

Erkin iqtisodiy zonalar samaradorligini baholashda belgilangan tadbirlar ijrosi alohida muhim ahamiyat kasb etishini e'tiborga olgan holda baholashga 5 (besh) ballik o'lchov shkalasini qo'llash tavsiya etiladi. Unga ko'ra 5 ball ko'rsatkichi rejalashtirilgan tadbir ko'rsatkichiga nisbatan 90% dan yuqori bo'lganda, 4 ball rejalashtirilgan tadbir 70% dan 90% gacha, 3 ball — 50% dan 70% gacha, 2 ball rejalashtirilgan tadbir 35% dan 50% gacha hamda 1 ball esa tadbir 35% gacha bajarganda belgilanishini taklif etamiz. Erkin iqtisodiy zonaning samaradorligini baholash natijalari mahalliy hokimliklar uchun qator ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni yechishga imkon beradi.

Navoiy viloyati O'zbekiston respublikasidagi investitsiyalar uchun eng jozibador hududlardan biri bo'lganligi sababli o'zining brend strategiyasini yaratish va uni samarali boshqarishi yirik sanoat korxonalari, EIZ uchun maqsadli investorlar va intellektual kadrlarga ega bo'lgan hududdir. Mavjud resurs va imkoniyatlarning mavjudligi sharoitida Navoiy viloyatining hududiy marketing boshqaruvida branding foydalanishning strategik imkoniyatlaridan biridir. Hudud branding strategiyasi manfaatdor tomonlarning o'zaro kelishuvi asosida amalga oshiriladigan jarayon hisoblanadi. Hudud brendini yaratishda ishtirok etuvchilar asosan mahalliy hokimiyat, davlat va nodavlat tashkilotlari va tadbirkorlik subyektlari hisoblanadi. Bunday ishtirokchilarning o'zaro manfaatli kelishuvlariga erishilmasdan brend qurish mumkin emas.

Hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holatini o'rganishda ikkilamchi axborotlar, jumladan makroiqtisodiy statistikadan foydalanish yuqori natija bermaydi. Asosiy e'tiborni hudud aholisi, raqobat muhiti va tashqi investorlarda shakllangan obrazga qaratilishi tavsiya etiladi.

Navoiy viloyatining brend identifikatsiyasini shakllantirishda brend platformasini yaratishga, aholi va investorlar ongida vizual identifikatorlar yaratishga va marketing

vositalari asosida kommunikatsion identifikatsiyalar shakllantirishga alohida ahamiyat qaratiladi.

Navoiy viloyatining brendini ilgari surishda hududiy marketingning integratsiyalashgan kommunikatsiya strategiyalaridan foydalanish taqazo etiladi.

Hududiy marketingning “4C” strategiyalaridan foydalanish, jahondagi EIZlar bilan hamkorlik aloqalarini rivojlantirish va ulardagi tartib-tamoyillarni, boshqaruv usullarini o‘zlashtirish asosiy marketing konsepsiyalar sifatida qaralishi lozim.

Zamonaviy hududiy marketing konsepsiyalari asosida hududiy rivojlanishni ta’minlashda barcha loyihalarda ekologiya, inson xavfsizligi va hududiy xavfsizlik talablarini belgilab berilishi lozim. Ushbu holatlar viloyat aholisining turmush farovonligini ekologik xavflardan xoli yashash imkoniyatini ta’minlaydi.

XULOSA

1. Navoiy EIZsida investitsion modelini shakllantirish bo‘yicha iqtisodiy zona direksiyasi o‘z faoliyatida bir qator vazifalarni amalga oshirilishi lozim:

- direksiya tomonidan investitsiyalar va klasterlash imkoniyatlarini baholash, unda kichik va o‘rta biznesni jalb qilish imkoniyatlarini hisobga olish;

- investorlarning maqsadli guruhlarga yo‘naltirilgan investorlarni jalb qilish bo‘yicha tadbirlar samaradorligini oshirish. Xususan, savdo yarmarkalari va marketing faoliyatini rivojlantirish;

- investitsion salohiyatning o‘shish tendensiyalarini kuzatish, investorlarga ko‘rsatiladigan xizmatlar qamrovi va sifatini oshirish, yanada rag‘batlantiruvchi tizimlarni joriy etish lozim.

2. Navoiy viloyatida hudud brendini yaratish va uni boshqarish uchun viloyat xokimligi qoshida "Hududiy brendni boshqarishni direksiyasi" faoliyatini yo‘lga qo‘yish marketing siyosatining asosiy yo‘nalishi sifatida qaralishi lozim.

3. Navoiy viloyati brendini shakllantirishning tavsiya etilgan marketing modeli tarkibi, hudud brendini yaratish modelida brendni baholash mezonlari hisoblangan brenddan xabardorlik, iste’molchilarning sodiqlik darajasi, iste’molchilar tomonidan seziladigan sifat, brend bilan aloqa natijasida iste’molchilarda shakllangan uyushmalari va brend imijining eng muhim komponentlarini aks ettirishi kerak.

ТДАУ мустақил тадқиқотчиси, Махмудов Азизхўжа Зиёдуллаевич
a.makhmudov@tsau.uz

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ МОЛИЯВИЙ ҚЎЛЛАБ ҚУВВАТЛАШ МЕХАНИЗМЛАРИ

Мамлакат иқтисодиёти барқарор ривожланишининг ўрта истиқболга мўлжалланган стратегик дастури “2022 — 2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт Стратегияси”да белгиланган юзта мақсадда мужассамлаштирилган бўлиб, undan жой олган ўттизинчи мақсадда “Қишлоқ хўжалигини илмий асосда интенсив ривожлантириш орқали деҳқон ва фермерлар даромадини камида 2 баравар ошириш, қишлоқ хўжалигининг йиллик ўсишини камида 5 фоизга етказиш”[1] белгилаб олинган. Ушбу чора тadbirlar каторида “Қишлоқ хўжалигини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш Жамғармаси”ни ташкил қилинган бўлиб, ушбу жамғармани ташкил қилишда қишлоқ хўжалигини янада